

JANETTE WINTERSON

Zsoltárok

Hogyha jelentkeztél már valaha teakóstolónak, ugyanolyan bensőségesen ismered az előzetes kérdőívet, mint én. Benne vannak mind a szokásos dolgok: magassága, testsúlya, neme, régi és újabb keletű hobbyjai, megkülönböztető jellegű hibái, degradáló műtétek, túlságosan hosszúra nyúlt tartózkodás a nem megfelelő országban. Nyelvi folyékonyság, folyószámla, elérhetőség, iskolai nyakkötélék. Töltsd ki, ne ejts pacát, és ha bizonytalan vagy valamiben, használd a képzeletedet.

Végül az utolsó oldalon, mielőtt odakanyarítanál egy aláírást, mely elég határozott ahhoz, hogy bátorságot, de azért mégsem annyira, hogy önfejűséget mutasson, következik egy elég nagy üres hely és egy rövid, de értelmes kérdés: Írnod kell arról a tapasztalatodról, melyet jellemed kialakulásában a legfontosabbnak tartasz (a „jellemet” beállítottságod szerint értelmezheted „filozófiának” is).

Ez nagyon megdöbbentő, mert amiről igazából beszélni szeretnénk, az alkalom, amikor láttuk a szerszámokkamra mögött a nővérünk megejtését, vagy amikor szándékosan beléköptünk az áldoztatókehelybe.

Amikor kicsi voltam, volt egy teknősbékám, melyet Zsoltároknak hívtak.

Nekem vette és keresztelte el anyám abbéli erőfeszítésében, hogy arra emlékeztessen, dicsérjem szüntelenül az Urat. Anyám irtózott a faragott képektől, a feszületet is beleértve, de úgy érezte, hogy semmi kivetnivaló nem lehet egy teknősbékában. A teknősbéka lassan mozog, így a Teremtés csodáját úgy szemlélhetem majd, ahogy az egy menyét esetében elképzelhetetlen. Nem szeretetigényes, így nem fogja elterelni a figyelmemet, mint egy kutya tenné, és nagyon csekély látható személyisége van, így nem állt fenn a szellemi kötődés eshetősége, mint egy papagáj esetében. Mindent összevetve, anyám szerint igen kielégítő házi kedvenc válhatott belőle. Egy ideje kitartóan követeltem valami állatot. A fejemben egy fehér nyúl volt, akit Ezsdrásnak hívtak és aki mindenkit megharapott, aki nem foglalkozott velem. Ezsdrás bundája olyan fehér volt, mint a mennyországba jutott lelkek, a szíve viszont éjfekete...

Anyám rajzolt nekem egy teknősbékát, hogy ne érjen csalódás, de fel se lelkesüljek túlságosan. Nem szívlelhette az érzelmeket. Azt reméltem, hogy különböző színűek lesznek, ami nem logikátlan, mivel a legtöbb állat több színben kapható, és amikor mind félreérthetetlenül barnák voltak, becsapottnak éreztem magam.

– Befestheted a páncéljukat – mondta a kisállatkereskedő. – Vannak, akik jeleneteket festenek rájuk. Ismerek egy fickót, akinek huszonhat van, és hogyha sorba állítja őket, kijön a Bolygó Skót, ahogy berobog az edinburgh-i állomásra.

Anyámtól megkérdeztem, kaphatnék-e még tizenkettőt, hogy rajzoljak rájuk egy Utolsó Vacsorát, de azt mondta, hogy az túl drága és lehet, hogy vétene a Szentlélek ellen.

– Nem akarom, hogy az Úr és az Ő tanítványai ott szaladgáljanak a kertemben a teknősbékáid hátán. Tiszteletlenség lenne.

– De hogyha bűnösök jönnének a kertbe, azt hinnék, hogy az Úr küldte nekük a jelenést. (Elképzeltem a Pogányokat szemtől szemben mind több és több teknősbékával – honnan tudhatnák, hogy nekem tizenhárom van belőlük? Azt hinnék, hogy egy különleges, Isten által küldött teknősbéka, mely képes megsokasodni.)

– Nem – mondta határozottan anyám. – Faragott képek lennének. Ha az Úr meg akart volna jelenni a teknősbéka hátán, eddig biztosan megtette volna.

– Kaphatnék akkor csak még kettőt? Megfesthetném a Három Testőt.

– Istentelen gyermek! – Anyám fültövön csapott. – Ez az állat segít majd neked a Megváltóra gondolni. Hogyan sikerülhetne, ha közben a Három Testő bámul fel rád?

Az állatkereskedő együttérzőn nézett, de nem akart beavatkozni. Becsomagoltuk az egy teknősbékát egy lyukacsos dobozba és hazabuszoztunk. Nagy izgalomban voltam. Ádám nevet adott az állatoknak, és most én is nevet adhattam az enyémmnek.

– Mit szólnál ahhoz, hogy a Vasálarcos? – sugalmaztam anyámnak, aki az Alkoholelles Liga havilapját olvasta. Hirtelen megfordult és felnyikkant.

– Kicsavartam a nyakam. Mit mondtál?

Újra elmondtam.

– Ezt az állatot nem fogod Vasálarcosnak nevezni. Hívhatod Zsoltároknak.

– Miért nem Ebenézernek? – Arra gondoltam, ez hasonlítana az Ezsdrásra.

– Zsoltároknak fogjuk nevezni, mert azt akarom, hogy dicsérd az Urat.

– Akkor is dicsérhetem, ha Ebenézernek hívják.

– De nem fogod, nem igaz? Emlékszel még arra, amikor vettem neked egy háromdimenziós képeslapot a Keresztrefeszítéssel és rajtakaptalak, hogy azt énekled: Megőrülök a csajokért!

– Az a South Pacific.

– Igen, ez itt pedig Zsoltárok.

Zsoltárok nagyon visszavonult életet élt a kert végében egy kis ketrecben és én minden nap hátramentem hozzá, odaültem melléje és felolvastam neki valamelyik druszáját a Bibliából. Figyelmes háziállat volt, sosem próbált elszaladni vagy valamit kiásni. Anyám könnybe lábadó szemmel beszélt az állhatatosságáról. Meg volt győződve róla, hogy Zsoltárok jó hatást gyakorol rám. Örült, ha együtt látott minket. Sosem beszéltem neki Ezsdrásról, a démoni nyúlról, arról, hogy meleg napokon hogyan szűrődött keresztül a napfény fülein a vérerek rácsozatán, melyek olyanok voltak, mint az orchideák. Ezsdrás, a bosszuló ki nem állhatta Zsoltárokat és néha ellopta a salátáját.

Amikor anyám úgy döntött, hogy itt az ideje vakációzni, tántoríthatatlanul kitarított amellett, hogy vigyük magunkkal Zsoltárokat is.

– Nem akarom, hogy az Élvezetek eltérítsenek a helyes útról, különösen most, hogy olyan szépen haladsz.

Szépen haladtam. Hatalmas passzusokat tudtam kívülről a Bibliából és minden versenyt megnyertem a vasárnapi iskolában. És ami egy hitgyülekezeti tagnak a legfontosabb, többet énekeltem, ami elkerülhetetlen, ha valaki Zsoltárokat tanul.

Elindultunk. A vonaton anyám papírt és tollat adott a kezembe és azt mondta, írjak minél több önálló szót a JERUZSÁLEM-ből. Apámat elküldte kávéért és érdekes részleteket olvasott fel hangosan új zsebkönyvéből, *A Második Eljövétel előjeleiből*.

Nem figyeltem oda. Nagy gyakorlottságomnak köszönhetően gondolkodás nélkül ontottam a JERUZSÁLEM variációit. A szavak elég egyszerűen illeszkednek egymásba, amikor nem az értelem az elsődleges. A szavak mintákká válnak, alakzatokká. Tennyson szennyes sherryről részegen azt mondta, hogy ismeri minden szó értékét a nyelvben, talán az egy „csipesz” kivételével. Az értékük alatt a hangzásukat értette, a gördülékenységüket, nem a jelentésüket. Így, mialatt anyám a közelgő világvégére figyelmeztetett, kibámultam az ablakon és elképzeltem, hogy elég idős vagyok megvenni a saját vasúti jegyemet és elmegyek világgá egy szál zsebkéssel, egy hátizsákkal és egy fehér nyúllal.

Egy fehér nyúllal? Álmodozásomból majdnem felugrottam erre a rajtaütésre. A kopott poggyásztartóról Ezsdrás rózsaszín szemei ragyogtak le rám.

Ezsdrást nem hívta meg senki erre a kirándulásra. Eltökéltem, hogy szigorúan a körmére nézek és teszek róla, hogy otthon maradjon. Mellettem a dobozban Zsoltárok mocorgott. Anyám teljesen vak és süket volt a külvilágra.

– Amikor az Úr visszatér – mondta –, egymás mellett hever majd az oroszlán a báránnyal.

De vajon békét köt-e a nyúl a teknősbékával?

Akárcsak Zsoltárok, én is idegesen fészkelődtem, mint akinek a fantáziája a valóság helyébe lépett. Ezsdrás szemei lelkembe és saját fekete szívembe fúródtak. Átlátszónak éreztem magamat, éppúgy, ahogy ma, valahányszor egy radikális feministával találkozom, aki azonnal kiszúrja, hogy borotválom a lábamat és a selyemharisnya a gyengém.

– Próbálok jó lenni – sziszegtem. – Menj el.

– Igen – folytatta anyám, még mindig gyanútlanul. – Mi mind természetes életet fogunk élni, amikor eljövend az Úr. Többé nem lesznek vegyszerek, dezodor, paráznalkodás és basszusgítár. – Élesen apámra nézett. – Tettél szaharint ebbe a kávéba? Tudod, hogy nem tudom meginni anélkül.

Apám meghunyászkodóan mosolygott és próbálta kiengesztelni egy Bourbon-keksszel, ami nagy hiba volt, mert anyám mindent gyűlölt, ami idegenül hangzott. Eszembe jutott, milyen volt, amikor nagynéném Olaszországban járt és mindenáron azt akarta, hogy elmenjünk hozzá pastát enni. Anyám hosszasan forgatta a villájával és közben arról beszélt, mennyire szereti a krumplit és a sárgarépat. A bennszülötteket és a dzsungelben és más forró helyeken élő népeket nem ítélte el, mert úgy gondolta, nem tehetnek róla. Európa viszont elég közel esett Britanniahoz, az ember elvárta volna, hogy rendesen viselkedjék, s mert nem viselkedett rendesen, nyilván elfajzott volt és rászolgált arra, hogy felgöngyölítsék, amikor az Úr eljövend. Az olaszok ráadásul katolikusok. A Mennyei Jeruzsálemben nem lesz pasta.

Próbáltam elterelni a figyelmemet anyám gyülekező viharfellegeiről azzal, hogy a kocsinkban az utasításokat vettem szemügyre. Megszívleltem az intelmet, hogy tisztán és rendben hagyjuk magunk után a vonatfülkét és illően megfélemlített a szigorú figyelemzetetés a Vészfék indokolatlan meghúzására. Ezsdrás máris rágcsálni kezdte a vészfék huzalját.

Végül fáradtan és elérzékenyülve, bár még mindig abban a hitben, hogy a füлке padlóját leszámítva is közös a talaj, amelyen állunk, megérkeztünk a szálláshelyünkre.

Másnap reggel anyám azt ajánlotta, hogy vigyük magunkkal Zsoltárokat a tengerpartra.

– Örülni fog a levegőváltásnak.

Nem láttam Ezsdrát sehol, máskülönben felismertem volna a katasztrófa közelségét. Így azonban kimentünk a parti fövényre, ahol nem fújt nagyon a szél, imádkoztunk, és apám elaludt. Zsoltárokat, úgy tűnt, megnyugtatta a homok a lábai alatt és nagyon lassan ásozott egy nagyon kicsi gödröt.

– Kivihetnéd arra a töltésre a hullámtörőn. – Anyám odamutatott. – Biztosan nem látta még a tengert.

Bólintottam és felvettem, úgy téve, mintha én volnék Hosszú Silver John, aki elmasíroz a zsákmányával.

Ahogy a kövön üldögéltünk, egy csapat fiú jött csapkodva és fröcskölve a hullámokon keresztül. Az egyik fiú fíjat és nyilat tartott a kezében. A szemem láttára feszítette meg az fíjat és Zsoltárokra löött. Pontosan a páncélja közepébe talált. Ez nem lett volna baj, mert a nyílveszőnek gumiból volt a hegye és nyomot sem hagyott a páncélon. Annál inkább azonban Zsoltárokra, aki hisztériás rohamot kapott. Hátsó lábaira állt, egy pillanatra megingott, majd lepottyant, bele a tengerbe.

Azonnal ugrottam, hogy kihalászzam, de nem láttam a teknőchéjat a kövektől. Bárcsak anyám megengedte volna, hogy kifessem a Három Testőr egyikének, akkor most kiragadhattam volna a hullámsírból.

Elveszett. Meghalt. Megfúlt. Shelley jutott eszembe.

– Zsoltárokat megölték – mondtam anyámnak szárazon.

Egész délután a vízben töltöttük, próbáltuk a maradványait kihalászni egy rákászvarsával. Nem sikerült, és délután hat óra körül anyám kijelentette, hogy ennie kell egy kis sült halat hasáburgonyával. Borongós hangulatú tor volt és nem láttam mást, csak Ezsdrát, a démoni nyulat, aki a homokdűnéken ide-oda ugrándozott. Csak apám kitartásának és állhatosságának köszönhető, aki hangosan pattogó háborús nótákat füttyörészett, hogy végül visszanyertük a jókedvünket. Így anyám hirtelen megszólalt, meglapogatta a fejemet és azt mondta, bizonyára az Úr akarata volt ez. Lejárt Zsoltárok ideje és ez biztosan annak a jele, hogy neki kell fognom a Biblia egy újabb könyvének.

– Egyenesen a *Példabeszédek*nek kellene. Milyen kell, hogy legyen egy példabeszédes állat?

– Mit szólnál egy kígyóhoz?

– Nem. – Megrázta a fejét. – A kígyók ravaszak, nem bölcsek.

Orfikus napi teendők

– Hát egy bagolyhoz?

– A baglyok túl igényesek. Ráadásul, amikor Bert nagybátyád tévedésből a Csatornába ugrott le az ejtóernyővel, pontosan egy baglyot láttam álomban, mielőtt megkaptuk az értesítést.

A vízbefúlás, úgy tűnt, családi vonás nálunk, így hát felvetődött, miért ne lenne olyan állat, mely állandó jelleggel meg van fulladva?

– Vegyünk halat: a halak példabeszédszerűek, csendesek lesznek, mint Zsoltárok, és emlékeztetni fognak az Özönvízre és saját halandóságunkra.

Anyám ráharapott a csalira, különösen, mivel épp elfogyasztott egy szelet ízletes tőkehalat. Szerette, ha különböző módon tapasztalhatja meg a Bibliát.

Ami engem illet, szembesültem saját sötét szívemmel. Eltemethetsz bármit, amit akarsz, de ha még él, miközben temeted, ne remélj nyugodt életet.

Vajon ez az, amit a teabizottság tudni akar? Azt reméli vajon, hogy Zsoltároknak nevezett teknősbékákról olvashat?

Anyám barna tintát vett és lerajzolta Zsoltárokat egy kemény, négyszögű kartonlapra. Nagyon jól elkapta a kifejezését, bár én még mindig hordozom annak a terhét, hogy az egyetlen vagyok, aki látta, milyen érzelmet képes kifejezni egy teknősbéka, amikor megfulladni készül. Ezek a dolgok kijózanítóak és nem múlnak el az évekkel. Megmenthettem volna, de úgy éreztem, korlátozza az életemet. Néha előveszem a rajzot és a gyászos képét nézegetem. Mindig gyászos volt, de lehet, hogy a fajta vonása, mert még sosem láttam ujjongó teknősbékát.

Másrészt viszont az is lehet, hogy sosem tettem boldoggá. Lehet, hogy érzelmi ellenpólusok voltunk, mint Scarlett O'Hara és Rhett Butler. Talán a sósvízi halál jobb volt, mint ha lassanként elhanyagoltam volna. Szívemben mérlegelem ezeket a dolgokat.

Anyám, aki a maga módján mindig filozofikus volt, örömét lelte a bibliai háziállatok ki nem apadó sorában: a Példabeszéd-halak, Prédikátor, a tyúk, mely egyetlen tojást sem tojt olyan helyre, ahol megtaláltuk volna, Salamon, a skót terrier és végül Ézsaiás meg Jeremiás, a két matuzsálemi kecske, melyek magas kort értek meg és az óljukban haltak békés halált.

– A prófétákban mindig bízhat az ember – mondta anyám, amikor valaki a kecskék életkorán ámuldozott. A világ tükre csupán az Úrnak, anyám Őt látta mindenben. Annak ellenére, hogy időről időre figyelmeztetem: sose ítéljen meg egy nyuszt a bundájáról.